

Intervju: Zasebne šole financirajte stoodstotno

NEKDANJI NOVOZELANDSKI MINISTER ZA REFORME MAURICE MCTIGUE

Z **Mauriceom McTiguom**, nekdanjim novozelandskim ministrom za reforme, smo govorili o možnih rešitvah na področju železnic, šolstva, davkov in sodnega sistema.

Naloga vlade je vladati, ne pa dovoljevati, da ljudje zaradi svojih koristi terorizirajo državo. Sindikate smo obrzdali.

Tako pravi **Maurice McTigue** nekdanji novozelandski minister za reforme.

Ali nižje davčne stopnje ustvarjajo več prihodkov?

Seveda, na Novi Zelandiji smo to z enotno davčno stopnjo dokazali v praksi. Smo bogata država, ki ima že 15 let presežek v plačilni bilanci.

Kaj ste privatizirali na Novi Zelandiji?

Vse, kar je bilo neučinkovito. Za privatizacijo moraš imeti razlog. Če neki sistem deluje neučinkovito, ga je treba v celoti odpraviti ali dati v upravljanje nekemu, ki bi to delal bolj učinkovito. Zasebnemu lastniku je treba določiti obvezen seznam nalog, ki jih mora opravljati, in seveda ukrepe oziroma kazni, če se jih izogiba. Največkrat je to razveljavitev pogodbe.

Kako ste se lotili železnic?

Železnice smo privatizirali v celoti. Prodali smo vse od tirov do lokomotiv in železniških postaj, ker so bile železnice neučinkovite. Privatizacija je bila koristna, saj je celoten transportni sistem začel tekmovati. Potniški promet pa smo odpravili.

Odpravili?

Potniški promet je učinkovit, če je dovolj ljudi. Naš je bil neekonomičen, zdaj opravljamo le turistične vožnje.

Ali so se železničarski sindikati upirali?

Naloga vlade je vladati, ne pa dovoljevati, da ljudje zaradi svojih koristi terorizirajo državo. Sindikate smo obrzdali.

Kako vam je to uspelo?

Spremenili smo odnose med delodajalci in zaposlenimi (kolektivne pogodbe op. a.). Sindikati ne smejo stavkati, če se jih kak ukrep ne dotika neposredno. Torej če bi bila splošna stavka, ker bi želeli prenesti čiščenje na zunanjega izvajalca, bi vsi, ki bi stavkali, pa niso čistilci, stavkali nezakonito.

Kdo odloči, ali je stavka zakonita?

Za odločitev je pristojno sodišče.

In če ga ne ubogajo?

Potem jim je treba postaviti ultimat. Če ga ne upoštevajo, sodišče zapre vodje stavke in zamrzne vsa sredstva sindikatov. Brez vodij in denarja spoštujejo sodišče, nismo še imeli primera, da bi stavkali naprej.

Kako je urejeno financiranje zasebnih šol na Novi Zelandiji?

S šolsko reformo smo uvedli stoddostotno financiranje zasebnih šol. Z analizo razmer smo ugotovili, da javne šole preveč denarja, kar 66 odstotkov, zapravijo za administracijo. Zasebne šole so pri tem veliko bolj učinkovite, staršem pa je v končni fazi vseeno, kako porabijo svoj davkoplačevalski denar za šolanje otrok.

Kaj pa šole v lasti cerkve?

Tudi te financiramo stoddostotno, razen dveh ali treh, ki imajo dolgoletno tradicijo in so zunaj sistema. Če želijo zraven obveznih učnih vsebin poučevati verouk, ga morajo financirati same, poučevati pa morajo zunaj rednega učnega časa, recimo popoldne ali v nedeljo. Prispevek zasebne šole je infrastruktura, ki razbremeni javni sistem.

Ali je večina šol torej zasebnih?

Približno 20 odstotkov je zasebnih šol. Ker denar sledi učencu, ki se lahko vpiše v katerokoli šolo, so se šole s slabšim kadrom izboljšale, sicer bi učitelji izgubili svoje službe. Šole tekmujejo za učence, zato so se nekatere specializirale, ponujajo recimo več glasbenih vsebin.

Kolikšna je čakalna doba na sodiščih na Novi Zelandiji?

Večina sporov je rešenih v štirih tednih, če ne govorimo o kompleksnih zadevah. Rešujejo se na tako imenovanih hitrih sodiščih.

Hitrih sodiščih?

To so sodišča brez porote, pritožba ni mogoča. Večina zadev se reši s poravnavo. Od hitrega konca sodnega spora imata korist obe strani. Pri sporih za nekaj tisoč dolarjev je to zelo elegantno in hitro, se pa s pristopom zavežeš, da ne bo pritožbe.

Ali imajo sodniki trajen mandat?

Sodniki morajo izpolnjevati določene standarde, kot je strokovnost, izkušnje, izvoli jih parlament in imajo načeloma trajen mandat.

Kako se znebiti slabega sodnika?

V parlament je treba vložiti peticijo. Je zelo redek institut, a če sodnik ne dela pošteno, je dovolj le en podpisnik. Vrata za odstavitev sodnika so torej zmeraj odprta.

Ali je reformna vlada izgubila volitve?

Ne, izgubila je šele druge volitve. Izgubili pa smo, ker smo izgubili kompas. Vlada je želela zadovoljevati potrebe posameznih interesnih skupin, kar pa so volivci kaznovali.

So se stranke dogovorile o reformah ne glede na to, kdo bo na oblasti, podobno kot na Irskem?

Ne, ni bilo nobenega formalnega ali neformalnega dogovora. Vlada, ki je nasledila našo, je reforme nadaljevala, ker so prinašale rezultate.

Kako uporabljajte proračunski presežek?

Tri četrtine so šle za odplačilo dolgov, četrtina za zmanjšanje davčnih obremenitev. Držimo se načela, da je denar treba koristno porabiti, ker bi ga v nasprotnem politiki zapravili.

Reformator: Kdo je Maurice McTigue?

Maurice McTigue je gostujoči profesor na Univerzi Georgea Mansona. Leta 1985 je bil kot laburist član novozelandskega parlamenta, pozneje minister za reforme. Med njegovim mandatom so privatizirali železnice, pošto, telekomunikacije, bančni sistem, gozdarsko industrijo in opustili subvencije v kmetijstvu. Med drugim je bil tudi svetovalec in veleposlanik Nove Zelandije v Kanadi.